

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1954 чылда
ундизилеткинги
1954
АПРЕЛЬ
22
ЧЕТВЕРГ
№ 82 (3019)
ӨРТЭЭ 20 КОП.

Коммунизмни тургузары дээш демиселге совет улустуң улуг хей-аът киирикчи болгаш удуртукчу күжү—Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы делгезезин!

(1954 чылдың Майның 1-ге СЭКП ТК-ның Кыйгырыгыларындан).

1954 чылдың Майның 1-ге СЭКП ТК-ның Кыйгырыгылары

1. Ажылчы чоннарың бүгү делегей эп-сеткил каттыжышкының хуну, бүгү чурттарның ажылчы-рының акы-дунмалышкы чорууну хуну—Майның делгезезин!

Пролетаржы интернационализмниң түгүн бедик тудуа!

2. Тайбың дээш, демократия дээш, социализм дээш демисежип турар улустарга акы-дунманың байыры!

3. Бүгү чурттарның ажылчы чоннары! Бир эвес улустар тайбыңны камгалаарының херээн боттарының холунга алыр болгаш ону туюлуңа чедир камгалаар болза, тайбың камгалатынган болгаш быжыглатынган турар! Тайбың дээш демиселге улустарың чаңгыс эвни быжыгланар, тайбың талалакчыларының хурээлеңи көвүдедиң, сырый каттыштырыңар!

Улустарың аразында быжыг тайбың делгезезин!

4. Герман милитаризмниң катап төртүтүнериге удур, агрессив шериг бөлүгелерин тургузарыңа удур демиселге улустарың эп-сеткил каттыштырыңазы быжыгып турзуң!

Европаның бүгү улустарыңа быжыг тайбың болш коллективтиг айыл чок чорук дээш!

5. Чаа социалистг амьдыралды тургузуң, үлетпүрүң болгаш көдээ ажил-агыйның улам ынай көдүрүшкүңү дээш, улустуң чаагай байдалын чайгылыш чокка бедидери дээш чедешкиниңг демисежип турар улус демократиязының чурттарының ажылчы чоннарыңа акы-дунманың байыры!

Улус-демократтыг чурттарның болгаш Совет Эвилелиниң бузулбас найралы база кады ажилдажылгазы делгереп, быжыксын!

6. Чуртту социалистг индустриализаастаар дээш, улус ажил-агыйны болгаш культураны көдүрер дээш, бодунуң улус-демократтыг тургузуун улам ынай хөгжүдүп быжыдар дээш чедешкиниңг демисежип турар улуг кыдат улуска акы-дунманың байыры!

Тайбыңны камгалаарының болгаш бүгү чурттарның улустарының айыл чок чоруун хандыраарының күчүлүг фактору—совет болгаш кыдат улустарының бузулбас акы-дунма найралы болгаш кады-ажылдажылгазы делгереп, чечектелсин!

7. Бодунуң төрөөн черин интервентилерден камгала алган, улус ажил-агыйны катап тургузар дээш, тайбың дээш, Корейниң демократтыг эгелерге национал каттыжышкыны дээш демисежип турар Юрей Улус-Демократтыг Республиканы маадырлыг улузунга акы-дунманың байыры!

8. Барың Германияны делегейиңиң үшкү дайының одаа кылдыр хуулдарының кем-буруулу планнарыңа удур демисежип турар Германияның демократтыг күштеринге байыры!

Тайбыңга ынакшылдыг демократтыг чаңгыс-ай Германия дээш, тайбыңны камгалаары болгаш быжыглары дээш демиселдиң идегелди чөлөңгичи—Герман Демократтыг Республика делгезезин!

9. Национал хамаарышпас чорук дээш, бодунуң төрөөн чуртуңуң демократтыг хөгжүлдези дээш, япон милитаризмниң катап төртүтүнериге болгаш Японияны империалисттерниң Биракы Чөөн-чүкте шериг плацдармы кылдыр хуулдарыңа удур эрестиг демисежип турар япон улуска байыры!

10. Империалистг даралага удур, хосталга болгаш национал хамаарышпас чорук дээш демисежип турар колония болгаш хамаарылгалыг чурттарның улустарыңа акы-дунманың байыры!

11. Улустар аразының дүшкүрлүг чоруун кошкадыр дээш, дайыны болдурбазы болгаш бүгү делегейге быжыг тайбыңны хандыраары дээш демиселге Англияны, Американың Каттышкан Штаттарының болгаш Совет Эвилелиниң улустарының найралы делгезезин!

12. Совет Эвилелиниң улустары бие Францияны болгаш Италияны улустарының аразында найралы делгезезин!

13. Тайбыңны камгалаарының болгаш быжыгларының тендиш дивес политиказы, чаа дайыны белеткээринге болгаш өскүдөргө удур, бүгү чурттарның аразыңа таарымчалыг хамаарылгалары болгаш ажил-херекчи харызаалары тургузары дээш демиселдин политиказы—Совет Эвилелиниң даштыкы политиказы делгезезин!

14. Совет Армияның болгаш Флотуң дайынчылары! Боттарыңарың шериг болгаш политиктиг билгилеринериң күчүлүг бедидиңер, боттарыңарың дайынчы мергежилериниң сайзырангайыдыңар, чаа техниканы болгаш боо-чепсекти шингээдиң алыңар!

Тайбыңны болгаш бистиң Төрзөн чуртувустун айыл чок чоруун камгалап турар, тилгелериниң аллары-биле шытынган Совет Чепсектиг күштер делгереп, быжыксын!

15. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Коммунистг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр улам сырый каттыжаалыңар, бистиң чуртувуска коммунистг ниятиледди тургузарыңың улуг херээнге бистиң бүгү күштеривисти болгаш чогаадыкчы энергиявисти мобилизастаалыңар!

Партияны, чазактың болгаш улустуң бузулбас каттыжышкыны делгезезин!

16. Совет тургузуңуң тендиш дивес үндезини—ажылчыңгың болгаш колхозчу тараачынарының бузулбас эвилели делгезезин!

17. Хей националдыг социалистг күрүнең күжүңү болгаш күчүңүңүң үнер дөзү—бистиң чуртувустуң улустарының аразында акы-дунмалышкы найралы делгезезин!

18. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Совет күрүнең күчү-шудалың болгаш бистиң Төрзөн чуртувустуң айыл чок чоруун улам ынай быжыгларынче, экономиканың болгаш культураның күчүлүг чаа көдүрүшкүңүнче, улустуң чаагай байдалын чайгылыш чок бедидеринче угланган партияны болгаш чазактың политиказын амьдыралга боттандыраары дээш демисежиптер!

19. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Беш чыл планың долдур болгаш ажыр күүседери дээш социалистг чарышка чаа-чаа чедешкинерин чедип алыңар! Улус ажил-агыйны улам ынай көдүрериниң болгаш совет улустуң чаагай байдалын өстүрериниң үндезини—күш-ажылдың бедик бүдүрүшкүлүү дээш бүгү улустуң калбак шимчээшкиниң непередиңилер!

20. Эр, херэежен ажылчынар, инженерлер болгаш техниктер! Бүдүрүлгө шөлдериң болгаш дериг-херекселерин, улус ажил-агыйның бүгү курлавырларың бүрүн ажилдарың чедип алыңар! Бүдүрүлгө эртемниң, техниканың болгаш мурнакчы дуржулганың чедешкинерин улам калбаа-биле непередиң киринер! Продукцияның шынарын экижидиңер, бот-үнезин чингедиңер!

21. Хөмүр даш үлетпүрүңүң эр, херэежен ажылчынары, инженерлери болгаш техниктери! Хөмүр даш тывыжың улгаттырыңар, чаа-чаа шахталарың дүргөн тургузуңар! Бүгү-ле шахталарың болгаш хөмүр даштың черлериниң бүдүрүлгө планнарың күүседирин чедип алыңар! Техниканы ажилдарың экижидиңер, хөмүр даштың бот-үнезин чингедиңер! Улус ажил-агыйның хөмүр дашты хөйү-биле беринер!

22. Нефть үлетпүрүңүң эр, херэежен ажылчынары, инженерлери болгаш техниктери! Нефтини тыварың болгаш ажилдап болбаазырадырың бүгү хемчег-биле көвүдери дээш демисежиптер! Нефтиниң чаа-чаа черлерин дүргени-биле шингээдиң алыңар, нефть болбаазырадыр заводтарың тудуп тургузуңар! Бедик шынарлыг нефтини болгаш нефть продуктуларын хөйү-биле беринер!

23. Электри үлетпүрүңүң болгаш радио үлетпүрүңүң эр, херэежен ажылчынары, инженерлери болгаш техниктери! Бедик шынарлыг электротехниктиг болгаш радиотехниктиг деригелерин, приборларың болгаш аппаратураны, а ол ышкаш чоннуң культура-амьдырал херегелериниң барааннарын бүдүрерин улгаттырыңар!

24. Электростанцияларың ажилдакчылары! Чаа энергетиктиг күчүлериң дүргөн ажилдадып кириңер, оттулар чүдүдүң чарыгдалын өзүдөдөр! Улус ажил-агыйны болгаш чоннуң амьдырал херегелерин электрэнергия-биле хандыраалыңар!

25. Совет металлургия! Металлургия болгаш дарууда бүдүрүлгелериниң күчүлериң ажилдадып экижидиңер, бүдүрүлгениң технологиязың сайзырангайыдыңар! Бүдүрүлгө планнарың бүгү номенклатура талазы-биле өдүрүлгө оруунуң күүседирин дээш демисежиптер! Чуртка шонун, каңы, прокаты, өңүг металлдарың хөйү-биле берээдиңер!

26. Машина тудуунуң бүдүрүлгелериниң эр, херэежен ажылчынары, инженерлери болгаш техниктери! Чаа машиналарны, приборларны болгаш деригелериниң бүдүрүлгезин көвүдөдөр, оларны шынарын бедидиңер, бүдүрүлгелериниң ажилыңа бир дески болур чорукту чедип алыңар! Көдээ ажил-агыйны тракторлар, машиналар болгаш чепсек-херекселдер-биле чепсеглээри дээш, артык кезектер-биле үзүктел чокка хандыраары дээш могаг чокка демисежиптер!

27. Химия үлетпүрүңүң ажилдакчылары! Бүдүрүлгелериниң күчүлериң дүргөн улгаттырыңар, оларны ажилдарың экижидиңер! Бистиң чуртувустуң өзүп турар херегелерини хандыраарыңа минералдыг уюбренелериниң, бедик шынарлыг будуктарның болгаш өске-даа химиктиг продуктуларның бүдүрүлгезиниң үзүктел чок өзүдөдөри хандыраалыңар!

28. Тудугчу эр, херэежен ажылчынар, инженерлер болгаш техниктер! Чаа-чаа бүдүрүлгелерин, чуртталга бажынаары, школаары, эмнелгелерин, уругларны болгаш культураның албан черлерин дүргени-биле тудуңар! Тудугнуң индустриалдыг методтарың калбаа-биле непередиңер, күш-ажылдың организаастаашкыны болгаш механизминери ажилдарың экижидиңер! Тудугнуң бот-үнезин чингедиң, шынарын экижидиңер!

29. Тудуг материалдарының үлетпүрүңүң эр, херэежен ажылчынары, инженерлери болгаш техниктери! Тудуг материалдарының бүдүрүлгезин бүгү хемчег-биле көвүдөдөр, шынарын экижидиңер, бот-үнезин чингедиңер! Бистиң Төрзөн чуртувустуң тудугларыңа тудуг материалдарың хөйү-биле берээдиңер!

30. Ыяш болгаш саазың үлетпүрүңүң эр, херэежен ажылчынары, инженерлери болгаш техниктери! Күш-ажылдың бүдүрүшкүлүү бедидиңер, бүдүрүлгени организаастаарың экижидиңер, механизминериң долдуз-биле ажилдаңар! Ыяш белеткелениң болгаш сөөртүлгезиниң планың күүседирин хандыраалыңар, чуртка ыяш материалдарың, саазыны болгаш бедик шынарлыг мебельди хөйү-биле берээдиңер!

31. Калбак херегелдин барааннарын бүдүрүп турар үлетпүрүңүң ажилдакчылары! Эки болгаш чараш пестерин, эки болгаш каас хепти, быжыг болгаш шевергин идиктерин, бедик шынарлыг өске-даа барааннары хөйү-биле бүдүрээдиңер! Калбак херегелдин

барааннар бүдүрүлгезиниң күштүг көдүрүшкүңүн хандыраалыңар!

32. Аыш-чем барааннар үлетпүрүңүң ажилдакчылары! Аыш-чем барааннарының бүдүрүлгезин бүгү хемчег-биле калбартыңар, оларны шынарын могаг чокка экижидиңер! Бистиң чуртувустуң чо-унга эът, балык продуктуларын, саржагны, чигирни болгаш аыш-чемниң өске-даа барааннарын хөйү-биле берээдиңер!

33. Көдээ ажил-агыйның ажилдакчылары! Чоокку ийи—үш чылдың иштинде бистиң чуртувустуң чо-унуң аыш-чем продуктуларыңа өзүп турар херегелдерин четчири-биле хандыраар болгаш чик база аыш-чем үлетпүрүңүң чиг-э-биле хандыраар төлээде социалистг көдээ ажил-агыйның бүгү адырларының күчүлүг көдүрүшкүңүңүң дээш демисежиптер! Чуртка тарааны, сүтү, эътти, дүктү, хөвөнни, ногааларың болгаш өске-даа көдээ ажил-агый продуктуларың хөйү-биле берээдиңер!

34. Эр, херэежен колхозчулар! Бүгү колхозтарың мурнакчыларың деннелиңе чедир көдүрерин чедип алыңар! Күш-ажылчы сагылга-чурумну быжыгланар, күш-ажылды организаастаарың экижидиңер, көдээ ажил-агый ажилдарыңа ажилды депшилгели нормаларың күчүлүг-биле непередиңер, колхозтарың черин шың ажилдаңар! Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедешкинерин колхоз бүдүрүлгезинге калбаа-биле непередиңер! Колхозтарың хөй-ниги ажил-агыйның быжыгарың, колхозтарың орулгаларың өзериң болгаш колхозчуларың чаагай байдалың бедирин хандыраалыңар!

35. Көдээ ажил-агыйның ажилдакчылары! Бүгү көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң үндезини—тараа ажил-агыйның улам ынай хөгжүлдези дээш, бүгү көдээ ажил-агый культуларының бедик дүжүттери дээш демисежиптер!

36. Эр, херэежен колхозчулар, МТС-терниң болгаш совхозтарың ажилдакчылары! Чаа-чаа кур болгаш куруккан черлерин шингээдиң алыңар! Тараа культуларының тарылгазың калбартыр болгаш бедик дүжүттерин чедип алыр дээш демисежиптер! Чуртка чүс-чүс миллион пуд тарааны немештир берээдиңер!

37. Көдээ ажил-агыйның ажилдакчылары! Ниятиниң мал ажилың бүгү хемчег-биле хөгжүдөр, малдың баш санын өстүрериң бедик темпелерин чедип ал, оң продуктулуун шитпирлиг бедидиңер! Быжыг чөм-суурун тургузары дээш демисежиптер, малдың кажаларың дүргөн тудуңар!

38. Машина-трактор станцияларының ажилдакчылары! Бүгү көдээ ажил-агый культуларының дүжүттүүн бүгү хемчег-биле бедидери дээш, ниятиниң малың баш санын өстүрери дээш, колхозтарга чер ажилың болгаш мал ажилыңың продукциязың көвүдери дээш демисежиптер! Тракторларны, комбайннары болгаш өске-даа көдээ ажил-агый машиналарың бүрүнү-биле ажилдарың чедип алыңар!

39. Совхозтарың ажилдакчылары! Продукцияны бот-үнезиниң чингезиң, совхоз бүрүзүңүң орулгалыг ажилдарың күчүлүгү-биле чедип алыңар, бүдүрүлгени организаастаарың болгаш техниканы ажилдарың экижидиңер, ховуларың дүжүттүүн болгаш мал ажилыңың продуктулуун могаг чокка бедидиңер! Бүгү совхозтарың үлегер-чижектиг бедик продуктулууг ажил-агыйлар болдуралыңар!

40. Эр, херэежен колхозчулар, МТС-терниң болгаш совхозтарың ажилдакчылары! Техниктиг культуларың, ногааларың болгаш картофельди бүдүрериниң дүргөн өзүдөдөри хандырыңар! Ол культуларың дүжүттүүнүң дыка бедирин чедип алыңар, бүдүрүлгеге механизацияны болгаш мурнакчы агротехниканы калбаа-биле непередиңер!

41. Чер-чер үлетпүрүңүң болгаш тывыш кооперациязың ажилдакчылары! Калбак херегелдин барааннарының бүдүрүлгезин улгаттырың, шынарың бедидиңер! Чоннуң амьдыралың хандыраар бүдүрүлгелериниң четкизиң бүгү хемчег-биле калбартыңар, оларны ажилың экижидиңер!

42. Күрүне болгаш кооператив садымның ажилдакчылары! Хоорайга болгаш көдээге совет садыңың бүгү хемчег-биле калбартыңар, магазинниң болгаш хөй-ниги чененялгезиниң бүдүрүлгелериниң четкизиң калбартыңар! Чоннуң негелде херегелдерин өөренип көрүңер, ажилчы чоннарың эргежок чугула барааннарга херегелдерин бүрүн хандыраарың чедип алыңар! Совет садыңың культуразың бедидери дээш демисежиптер!

43. Демир-орук транспортуң ажилдакчылары! Улус ажил-агыйга чүьктер сөөртүлгезин көвүдөдөр дээш, поездилер шимчээшкиниң дүргөн чоруун бедидери дээш, вагоннарың анаа турар чоруун кызыраары дээш демисежиптер! Шимчегир составы ажилдарың экижидиңер, сөөртүлгелериниң бот-үнезин чингедиңер! Пассажирың эң эки хандырыңар! Демир оруктарың тода болгаш үзүктел чок ажилың хандырыңар!

44. Далай болгаш хем флудуң ажилдакчылары! Сөөртүлгениң хемчээлин улгаттырыңар, судноларың эргилезин дүргөдөдөр, порттарың, пристаньнарың болгаш судно септээр заводтарың ажилың экижидиңер! Сөөртүлгениң бот-үнезин чайгылыш чокка чингедиңер! 1954 чылдың эжиндириңиңиң үлегерлиг эрттирээдиңер!

45. Автомобиль транспортуң болгаш чазагыл оруктарың ажилдакчылары! Улус ажил-агыйга чүьктерин болгаш чонга барааннарың автотранспорт-биле сөөртүрүн улгаттырыңар, пассажирлер сөөртүлгезин экижидиңер! Автомобиль транспорту эң эки ажилдар, чазагыл оруктарың үлегер-чижектиг тургузуңар!

46. Харызааның ажилдакчылары! Харызааның чепсектерин хөгжүдүп, сайзырангайыдыңар! Почтаның, телеграфтың, радиоң ажилыңың шынарын бедидиңер! Чонну хандыраарың экижидиңер!

47. Совет албан черлериниң ажилдакчылары! Күрүне аппаратының ажилың могаг чокка сайзырангайыдыңар, бюрократизмин болгаш ажил-херек чылзыр чорукту шитпирли-биле узутканар! Күрүнең сагылга-чурумун быжыдыңар, социалистг хойбуу шыңгымы сагыңар! Ажилчы чоннарың негелде херегелдеринге диннагыр болуңар!

48. Эртемниң болгаш техниканың ажилдакчылары! Совет эртемни болгаш техниканы бурунгаарладып шимчедиңер! Эртем ажилыңда четпестери шүтүмчүлээрин дилими-биле калбартыңар! Улус ажил-агыйның бүгү адырларың хөгжүлдеринге, бистиң Төрзөн чуртувустуң улам ынайгы депшилгезин хандыраарыңа совет эртемниң ролюң бедидиңер! Тускай эртемниглерин белеткээр экижидиңер!

49. Литератураның болгаш уран-чүдүлдү ажилдакчылары! Совет литератураның болгаш уран-чүдүлдү улам ынайгы хөгжүлдези дээш демисежиптер! Боттарыңарың чогаадылганың идеялг болгаш уран-чечен деннелиң бедидиңер! Бистиң улуг улузувуска төлептиг чогаалдарың тургузуңар!

50. Улус чырдымышкының ажилдакчылары! Школага өөрдилгениң болгаш кижизидилгениң шынарын бедидиңер! Уругларың совет Төрзөн чуртка ынакшылдыг болгаш бердинген чоруктуң, улустарың аразында найралдыг тудууңа кижизидиңер! Социалистг ниятиледдиң культурулуг, эртем билгилиг хамаатыларың, коммунизмниң идеялгилгиг тургузукчуларың белеткээр!

51. Медицина ажилдакчылары! Совет кадык камгалады экижидиң, хөгжүдөр, эмнелге болгаш санитар албан черлериниң ажилыңга культураны бедидиңер! Медицина эртемниң чедешкинерин практикага непередиң киринер!

52. Совет профэвилелер! Күш-ажылдың бүдүрүшкүлүүн бедидери дээш, улус ажил-агый планнарың долдур болгаш ажыр күүседери дээш социалистг чарышты калбаа-биле непередиңер! Бүдүрүлгени чаартыкчыларың дуржулганың непередиңер! Ажилчынарың болгаш албан-хаакчыларың материалдыг чаагай байдалын болгаш культурулуг деннелиң улам ынай бедидери дээш соксаала чокка сагыш салыңар!

Коммунизмниң школазы—совет профэвилелер делгезезин!

53. Совет херэеженер! Улус ажил-агыйның, эртемниң болгаш культураның бүгү талаарыңа, совет улустуң чаагай чоруу болгаш аас-кежин дээш уругларың кижизидериниң чаагай херээнге чаа-чаа чедешкинерини чедип алыңар!

Коммунизмниң идеялгилгиг тургузукчулары—совет херэеженер делгезезин!

54. Коммунизмниң аныак тургузукчуларының мурнакчы отряды, Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының идеялгилгиг дузалакчызы болгаш кур күжү—Бүгү-эвилелиң Аныактарың Ленинни Коммунистг Эвилели делгезезин!

55. Аныак оолдар болгаш кыстар, бистиң алдарлыг совет аныактарыбыс!

Күрүне, ажил-агый болгаш культура тургузушкунуңа, чурттуң бүгү хөй-ниги-политиктиг амьдыралыңа улам идеялгилгиг киржиңер! Билгилерин, мурнакчы эртемниң болгаш техниканың чедешкинерин күчүлүгү шингээдиң алыңар! Бистиң чуртувуска коммунизмниң улуг херээнниң тилгелези дээш демиселге быжыг туруштуг болгаш дидим болуңар!

56. Пионерлер болгаш школакчылар! Билгилерин шудургу болгаш күчүлүгү шингээдиң алыңар! Күш-ажылга ынакшылдыг болгаш сагылга-чурумнуң болуңар, өөрдилгеге чедешкинерини чедип алыңар!

57. Коммунистер болгаш комсомолчулар! Бистиң социалистг үлетпүрүңүң улам ынай чектелешкини дээш, көдээ ажил-агыйның күштүг көдүрүшкүңүңүңүң дээш, совет улустуң чаагай байдалың чайгылыш чок өзүлдези дээш, СССР-ге коммунизмни тургузары дээш демиселчилерниң бирги одургуларыңа болуңар!

58. Бистиң чуртувустуң улустарының найралыңың болгаш алдарыңың быжыг баганазы, бүгү делегейге тайбыңның бузулбас чөлөңгичи—Совет Социалистг Республикаларының улуг Эвилели делгезезин!

59. Коммунизмниң тургузукчузу—улуг совет улус делгезезин!

60. Коммунизмни тургузары дээш демиселге совет улустуң улуг хей-аът киирикчи болгаш удуртукчу күжү—Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы делгезезин!

61. Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинның тугуун адаа-биле, Коммунистг партияң удуртулганыңа—коммунизмниң тилгелезинче, бурунгаар!

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитеди.

Владимир Ильич Лениннің төрүпүнгөн хунүндөн бээр сезен дөрт чыл болганьнга

В. И. Ленин-Коммунистг партиянын организакчызы болгаш баштынчызы

Киж төрөгетениң улуг генин, Коммунистг партияны, Совет күрүениң үндөлүкчиси болгаш шылгарангай угаанын баштынчызы, революстуг эртемниң шыгарангайы, бүгү делегейниң ажилчы чоннарын баштынчызы болгаш башкызы Владимир Ильич Лениннің төрүтүгөн хунүндөн бээр 84 чылын Коммунистг партия, совет улус, бүгү депшилгай бүгү киж төрөгөтен демдегеп турар.

В. И. Ленин — эртемниң коммунистг үндөлүкчилери К. Маркстың болгаш Ф. Энгельстиң өөредилги болгаш херэзиниң үргүлүкчиси, К. Маркстың болгаш Ф. Энгельстиң теоретиктиг өөредилин чаа төөгүдүгү үедө, империализмниң болгаш пролетар революцияларының үезинде Ленин чүгө хүлээп алган эвес, харын база марксизмниң революстуг теорияны бедиң чааже көдүрүп, чогаалдык өзү-биле сайырады, империализм дараалдан костага дээш тилелгели демиселдиң оруун, коммунизм тилелгели дээш демиселдиң оруун Россияның болгаш бүгү делегейниң ажилчы ангызынга, улус массаларына чырыткан.

Гениалдык бодалчы болгаш революстуг теоретик болуп В. И. Ленин бистиң Коммунистг партияныстың улуг организакчызы болгаш баштынчызы болган. Эзулуг революстуг, дайынчы пролетар партияның тургузар талазы-биле ажак улуг ажалды калбартыпшаан, В. И. Ленин Совет Эвилелиниң Коммунистг партияны тургускан болгаш канналыр, ол партия ажилчы ангыны болгаш бүгү ажилчы чоннарын хааның өзүга болгаш капитализмге удур кирип, Октябрьниң социалистг Улуг революцияны тилелгели, социалистг интилерди тургузарын хандырган болгаш амгы үедө социализмден коммунизмге чоорту шилчириниң оруу-биле совет улусту бузурелдиг баштап турар, ол партия амы-дузма коммунистг болгаш ажилчы партияларга, ажилчы чоннарга сорук кийрикти үлөгер болуп турар.

Бүгү чурттарада миллион-миллион ажилчы чоннар Ленинниң адын улуг ынакпыл-биле болгаш чалынмыштыг идея-биле адап турар. Ленинниң идеялары бүгү киж төрөгөтөнгө хостагаже болгаш аас-кежиге орукту чырыдып турар. Социалистг революцияны гениалдык өскүдүкчү — Ленинниң дүзү хелиги киж төрөгөтениң мурунуга улам-на улуу-биле көсүп турар.

Ленинниң херээ өтүм чок болган ооң херээ Совет Эвилелинге баштап демократияны болгаш социализмниң күчүлүг лагериниң күштериниң сокатырбас өзүлдезинге синиккеш тилел турар.

Хааның өзү-чурумга удур, капитализмге удур ажилчы шимчээшкчи улам-на калбарып, быжыгып турган Россияга, помещик-крепостниктиг дараалды узуткаар дээш тараачыннарын хей миллион массаларының демисели улам-на өзүп үнүп турган, Россияже делегейниң революстуг шимчээшкиниң төвү шилчип турган ындыг үедө В. И. Ленин Коммунистг партияны организакчызы болуп үген. Экономиктиг болгаш политиктиг байдалды ханызы-биле шилчелдезинге үндөлдөш, В. И. Ленин орус болгаш бүгү делегей революстуг шимчээшкиниң көгжүрү оруктарын баш бурунгаар өтүр көрүд тодаргайлаан.

1894 чылда «Улустун өндүктөрү» деп чүд, социал-демократтарга удур олар канчаар тулчуп турарыла?» деп ромунга орус ажилчы ангының ролюн дугайын чутаалааш, В. И. Ленин мынчаар бижээн:

«Ооң муракчы төлөөкчилери эртемниң социализмни идеялары, орус ажилчының төгүлүг ролюн дугайында идеяны шингээдиң алкан үедө, ол идеялар калбаа-биле неперей бергенде база ажилчы-нарын амгы быдаргай экономиктиг дайынчы медеделдиң амгы демисели кылдыр хуулдуруп турар быжык организацлар ажилчынарын ортузунга тургустуна бергенде, — шакынчан орус ажилчы бүгү-ле демократтыг элементидерин бажыга көдүрүлгөш, абсолютизмни дүжүр октар болгаш орус пролетариатты (бүгү чурттарның пролетариаты-биле дегне) политиктиг ажык демиселдиң дорт оруу-биле тилелге-лик коммунистг революцияга чедирер» (Чогаалдар, т. I-4-кү үндүргени, 282 арын).

Шакынчан, 60 чылдар мурунда, В. И. Ленин чагыс эпитг революстуг пролетаржы организацияны тургузарының эргежок чугулазының дугайын, хааның өзү-чурумга болгаш капитализмге удур демиселге эң калбак улус массалары эдертир чүлээлелиг ажилчы ангының удуртур ролюн дугайын кайгамчыктыг хандыкшыл-биле бижээп. Россияда калбарып турар революстуг шимчээшкин бүгү делегейге эң улуг уjur-дузалыг, орус ажилчы ангы бүгү делегей пролетариатының муракчы отряды болур чүлээлелиг деп В. И. Ленин бүгү күш-биле онза-лап демдеглээн. Нигилдеп хөгжүлдөшү оон соондагы бүгү чорудулазы Ленинниң гениалдык өтүр көргөни бүрүн бадыткаан.

Пролетаржы партияны баштайк чугула эге дээш болган Петербурттуң «Ажилчы ангыны хостары дээш демиселдиң эвилели» 1895 чылда организацстандык эгелээш, В. И. Ленин Россияга революстуг марксизм ажилчы партияны тургузары дээш мога чокка демисежип турган. В. И. Ленин II Интернационалдык реформистг оппортунистг партияларындан үндөлини-биле ылгалды дайынчы, революстуг пролетаржы партияны тургузарына орус марксизмниң бүгү күштерин угландырган.

Пролетаржы революстуг партияны тургузары эне амыдыралчы чугула сорулга болуп турган, ол сорулганы шитпирлээрден чүгө орус эвес, харын база бүгү делегей ажилчы шимчээшкиниң хуу-салымы хамааржыр турган. Чүгө шак ындыг дайынчы революстуг пролетаржы партия—оппортунистг буржуа-чуттан хостуг чаа хевирниң партияны ажилчынарын болгаш тараачыннарын Россияга көдүрүп турган революстуг шимчээшкин баштап, организацтап шыдаан.

Ажилчы ангының херээ дээш революстуг демиселчилерин кадрларың бодун долдандыр сырый каттыштырар инти орустун марксизмни солунун организацтап тургаш, партияны тургузары дээш демиселдин талазы-биле бодунун гениалдык планы В. И. Ленин Сибирь шөлүгезинге тургаш ажалдап кылган. В. И. Ленинни тургусканы «Искра» солун партияны тургузарына белеткээринге, партияның II съездизин (1903 чыл) чымдырарын белеткээринге шылгарангай рольдуг болган. Партияның II съездизин дайынчы, революстуг марксизм ажилчы партияның эгезин салган.

Ажилчы ангының авангарды, оон муракчы, организацтыг, медеделди отряды, революстуг теория-биле чөс-селген, хааның өзү-чурумга болгаш капитализмге удур, пролетариаттың диктатураның тургузар, коммунистг интилерди тургузар дээш ажилчы ангының болгаш ому эдерип чоруур улус массаларының революстуг демиселин удуртур чүлээлелиг отряды болур пролетаржы партияны дугайында өөредилин В. И. Ленин марксизмниң арасында бир-ле дугаарында ажалдап кылган.

В. И. Ленин болза, партияның хүрээлениниң аргы-шөвер дээш, партияны хүрээлениниң принципалдык чагыс-эви дээш, партия удуртукчуларын-даа, арга кезигүүнери-даа бир дөмей ыяаыла боттаандыра-ры сырый каттышкан быжык партияны сагыла-чурумдуг, быжык, сырый эпитг, дайынчы организацция болуун дээш мога чокка демисежип чораан.

В. И. Ленин партия кезигүүнеринд харысалгазын бедилер, ажилчы ангының партиянының кезигүүнериниң адын бедиң тудар деп кыйгырып чораан. Партияны кезигүүнери буржуа партия дээш харысалгалыг, партия бодунуң кезигүүнери буржуа дээш харысалгалыг деп Владимир Ильич өөртөкөн. Оон ажалдап кылган партияны амыдыралдык нормалары болгаш партияны удуртулуунун принциптери болза, партияны дээш Уставын шыгысы сагымын, демократтыг централизмни чайгылыш чок боттаандырып, партия кезигүүнериниң идеякың бүгү кем-

чөг-биле хөгжүдерин, удуртулуунуң болгаш эң чугула айтырылганын чутаалажып көрүүнү коллективтиг болурун неген турган.

Россияга революстуг пролетаржы партияны тургузары бүгү-ле чүзүн-баазын оппортунистг идеятерге удур—ажык марксизмге, «экономисттерге», меншевисттерге удур эптеш чок демиселдиң байдалдарында эрткен. РСДРП-ниң II съездизинге тургустунга, большевиктерниң В. И. Ленинге баштапкан политиктиг бөлүлү ажилчы ангының тараачыннарын, Россияның бүгү улустарының үндөлини эрге-ажыктарына тааржыл турар чайгылыш чок инчи революстуг шугуму чоруткан, В. И. Ленинни баштаан орус коммунистг-большевиктер оппортунисттерге — меншевисттерге, ажилчы шимчээшкиниң интинде буржуазияның эл агентилеринге удур мога чок демисежкен.

1912 чылда Првгага В. И. Ленинниң удуртулузы-биле болган Бүгү-российниң VI партия конференцияны РСДРП-ден меншевисттерниң үндүрүлтүктөөш, большевиктерден узут-какчылардан пролетаржы партияны арылааны ону улам ынай хөгжүлдеринге болгаш чагыс-эвиң быжык-лаарына, социалистг революцияны тилелгели дээш демиселге шитпирлиг уjur-дузалыг болган.

Чаа хевирни партияны тургузар дээш В. И. Ленинниң болгаш оон удуртканы большевиктерниң демисели долу тилелге-биле доозулган.

В. И. Ленин бодунун гениалдык теоретиктиг чогаалдарына Коммунистг партияның идеолотуг, организацтыг, тактиктег болгаш теоретиктиг үндөлинерин бүгү талагы чогаалдып кылган, партияны болгаш ажилчы ангының революстуг шимчээшкиниң хөгжүлдө оруктарының тодаргай билишкини-биле чөс-селгээн. Марксизм революстуг теорияны бүгү-ле составтыг кезектери—диалектиктег болгаш төгүлүг материализм, эртемниң коммунизмниң экономиктиг өөредин, теориясы — В. И. Ленинниң чогаалдарына улам ынай хөгжүлдөн алган.

Капитализм хөгжүлдезинде амгы үени—империализмниң үени бүгү талагы анализтеш, империализм, монополистг капитализм болза, капитализм хөгжүлдезиниң сөөлү, дээди чадазы, империализм—иринчели бар чыдар, маңгысталак, өлүп бар чыдар капитализм деп чүвени В. И. Ленин көрсүскөн. Империализм үенинде капитализмниң бүгү чөрдүлээр, хамыктың мурунда бүдүрүкчү күштер-биле өйү эртип бар чыдар буржуаз бүдүрүлдө харызаларының арасында чөрдүлээр, ажилчы ангы бале буржуазияны арасында чөрдүлээр, колонияларының дарлаткан улустары-биле капитализмге метрополияларының арасында чөрдүлээр болуп көрбөз чөргө-биле чидилгенип турар деп чүвени В. И. Ленин көрсүскөн.

Империализмниң үенинде капитализмге чурттарны экономиктиг болгаш политиктиг хөгжүлдезиниң деп эвес чорунуң талазы-биле бодунун ажиткан хоолузуңга үндөлдөш, В. И. Ленин баштай хей эес азы оон туржук чагыс, тускай алдыган чуртка социализм тилелгезини бодунар аргалыгың дугайында гениалдык түнхөлгө келген.

Россия XIX чүс чылдык төмүчүндө—XX чүс чылдык эгезинде империализмтег үениң бүгү чөрдүлээр эне-чиди-биле имеретинген шакынды чурт болуп турганын В. И. Ленин көрсүскөн. Россияга хааның өзү-чурум Барымы Европа империализм-биле сырый холбаалы турган. Россияга хааның өзү-чурумга болгаш капитализмге удур көдүрүлүп үнөт орус революстуг шимчээшкин оон-биле кады делегей империализмниң бүгү системазына согушунуңнары база таварыштырган.

Узүктел чок революцияның дугайында Маркстың идеяларын хөгжүлдүшөөш, В. И. Ленин буржуаз-демократтыг революцияның социалистг революцияже өзүп кирериниң теорияны чогаалдып кылган, ажилчы ангының эң калбак улус массаларының гегемону, удуртукчуу болур ролюн тодаргайлаан, ажилчы тараачыннарын ажилчы ангының өзүлүг эвилелчизи болурун айткан,

хааның өзү-чурумга болгаш капитализмге удур демиселге ажилчы ангының тараачыннар-биле эвилелиниң идеяны көдүрүп үндүргөн. В. И. Ленин марксизмни ангылар болгаш амгы демиселини дугайында, социалистг революцияны болгаш капитализмден коммунизмге шилчилге үезиниң дугайында, коммунистг интилерди хөгжүлдөшин дөй фазаларының дугайында өөредин улам ынай хөгжүткөн.

Национал-колониалдыг айтырың Ленинниң чогаалды кылганы марксизм-ленинизмниң эртинезинге кайгамчык улуг салышкын болган. Колонияларың болгаш чартык колонияларың дарлаткан улустарының улам-на өзүп турар национал-хосталгалыг шимчээшкини пролетар революцияны күчүлү куртавың, империализмни дүжүр дээш демиселдиң эң чугула чүүлдериниң бирээзи болуп турар.

1871 чылды Париж Коммунизмиң база 1905 болгаш 1917 чылдарың орус революцияларының дуржулазының эң ханы анализинге үндөлдөш, В. И. Ленин пролетариат диктатураның марксизм теорияны хөгжүткөн. Россияны улус массаларының чогаалдык чорубу-биле тургустунга Советтерни күрү-нениң пролетаржы эрге-чагырганы-ның чаа, кайгамчыктыг хевир кылдыр баш бурунгаар өтүр көрсөш, В. И. Ленин Советтер болза, пролетариат диктатураның эң дээр-күрүне хевир болур дээриниң дугайында гениалдык түнхөлгө кылган. Оон-биле кады ынды-буру чурттарга хосталгалыг революстуг шимчээшкиниң хөгжүлдө оруктарының онзагай байдалдарын барындаа-лаш, В. И. Ленин капитализмден коммунизмге шилчелге үезинде күрүнелер хевирлерини ынды-буру байдалды болурунун аргазын айтты, оон-биле кады ынды-буру хевир-лериниң утка-шынары чайлаш чок чагыс — пролетариат диктатураны болурун онзаап демдеглээн.

Революцияны генин В. И. Ленинни тургусканы болгаш каннап быжыканы бистиң Коммунистг партияны ажилчы ангының болгаш бүгү ажилчы чоннарын эң калбак массалары баштап алгаш, демиселдиң болгаш тилелгериниң бежен ажы чыл алдарлыг оруун эрткен.

Орустун үш революцияларының чорудулазында Коммунистг партия дуржулазының байлааны, марксизм теорияны ажалдап кылганының болгаш оун чогаалдык херелгезиниң ханызының талазы-биле делегейде бодунга дең-нежир чүвени билбес кайгамчык улуг политиктиг ажалды кылдып эрттирген. Эрткен чартык чүс чылдык дургузунда нигилдеп хөгжүлдезини бүгү чорудула-зы Коммунистг партияның стратегияны болгаш тактиказының улуг күжүн болгаш амыдыралчы-ны, марксизм-лениниң теорияны күчүзүн болгаш тилелтербазы көрсүскөн.

В. И. Ленинге баштапкан Коммунистг партияның удуртулузы-биле Россияның ажилчы ангызы ажилчы тараачыннар-биле эвилел-дежип алгаш, хааның өзү-чурум дүжүрүлү, пролетар революцияны-ның лениниң теорияны тилелге-ли болган Октябрьниң социалистг Улуг революцияны боттаандырган.

Социалистг революция ажилчы ангыга политиктиг эрге-чагырганы берип, улусту улуг чурттуң бүгү-ле материалдык болгаш угаан-бодал байдалдарының өзүлүг ээзи кылган. Октябрь революцияны ажилчы чоннарың калбак массаларының мурунунга чаа, социалистг амыдыралды тускайлаң чогаалдыгың болгаш тургузушкунуңуң аргазын ажалды берген.

Октябрьниң социалистг Улуг революцияны киж төрөгөтениң төөгүзүнө чаа үени—капитализмниң буураашкыны болгаш социализм биле коммунизмни тилелгезини үезин ажилды, бүгү делегейге кайгамчык улуг уjur-дузалыг болган. Россияга Октябрь революцияны капитализмге өлүмүг балыгыңны таварыштырып, импери-

лизмниң туруштарын божаңнадып кошкаткан болгаш капиталга удур бүгү делегей пролетариатының демиселин чийеткен. Октябрь революцияны тилелгезиниң хунү — 1917 чылдык октябрь 25-те (ноябрь 7-де) улуг Ленинниң чутаалааны болза:

«Амдан эгелээш, Россияның төөгүзүнө чаа үе-чада эгелеп турар, мынчанга амгы үшкү орус революция бодунуң эңис түнхөлгө барып социализмни тилелгезинге чедирер уjurлау» (Чогаалдар, т. 26; 4-кү үндүрүлдө, арын 208). Ленинни төөгүлүг сөстөрүн амыдырал бүрүн-биле бадыткаан. Коммунистг партияны удуртканы бистиң Төрзөн чуртувус коммунизмге бузурелдиг чоруп олурар күчүлү социалистг күрүне апарган. В. И. Ленин миллион-миллион улус массаларың чогаалдык идеякың калбартыр чорукка дайын алгаш, делегейде бирги ажилчы-тараачын Совет күрү-нениң мога чокка тургускан болгаш быжыкчап чораан.

Иштики контрреволюцияны болгаш даштыкы шериг интервенцияны күштеринге удур Совет Россияны ажилчы ангының болгаш тараачыннарың маадырлыг чүткүлүг демиселиниң үезинде Ленин анык совет республиканы быжыкчап дээш демиселче массалары мога чокка көдүргөн, Совет күрүениң чөсөкти күштерин тургускан, чуртту камгалалың, чаа, социалистг ажил-агының тургузушкунун удуртуп турган.

Россияны ажилчынарын болгаш тараачыннарың көрүскөн канчаар-даа ажак улуг маадырлыг чорукка дайыгың, Коммунистг партия 1918—1920 чылдарла даштыкы шериг интервенцияны болгаш иштики контрреволюцияны чылча шаварын организацтаан.

Экономика талазы-биле чыдып калган Россияны муракчы күчүлүг социалистг күрүне кылдыр хуулдарының эртем өзүнүң программаны В. И. Ленин ажалдап кылган. Ол программа болза, чурттуң социалистг индустриализацияны, аар үлөтүрүң бүгү тала-биле хөгжүлдезин, бүгү улус ажил-агының электрификациян, чурттуң көдээ ажил-агының социалистг эгелерге эде чаартының кооператив планын амыдыралга чорударың, култур революцияны боттаандырың баш бурунгаар көргөн. В. И. Ленин болза, берге байдалдар турду-улус ажил-агының катал тургузарының талазы-биле тайбың ажалчы шилчээшкини организацтаан, социализмни тургузарына ажилчы ангының бүгү ажилчы чоннарың күштерин мобилизацтаан.

В. И. Ленинниң ажалдап кылганы социализм тургузушкунуңуң программа боттаандырышаан, бистиң Коммунистг партияны кайгамчык улуг тургузукчу ажалды калбартың, күчүлү болгаш тилелтербазы Совет Социалистг Республикаларны Эвилели организацтап тургускан. Чаа, социалистг тургузуңу тургускан чорук партияны болгаш улустун дайыннары—партияны болгаш чуртту ленини оруктан капитализмге катал тургузушкунуң орунуче чедир тыртарың оралдажып турган троксисттерге, бухарничтерге, буржуаз националистерге удур шитпирлиг демиселге эрткен.

В. И. Ленинниң херэениң улуг үргүлчүлүкчизи И. В. Сталинга баштапкан Төп Комитеттиң удуртулузы-биле Коммунистг партия ленинизмни камгалал алган, бурж-бак ескерликчилерин болгаш дүжүп берикчилерин сойгалал илереткен болгаш чылча шапкан, совет улусту чурттуң социалистг индустриализацияны база көдээ ажил-агының коллективизацияны оору-биле дин болгаш бузурелдиг эдерткен.

Коммунистг партияга удуртурган совет улус социализмни тургускан, бистиң чуртувуска дармакчы ангыларың болгаш кижини киж мөлчүр чорукту шуут узуткаан, ажилчы чоннарың шылдыгы болгаш културлу амыдыралыга эргежок чугула байдалдарын тургускан. СССР-ге социализмни тургускан чорук Ленинниң чагылларының күсөлдө-иниң түнхөлү болган.

Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында бодунуң тилелтербазы чагыс-ай чорубу-биле күшүтүп Коммунистг партия бүгү совет улусту сырый каттыштырган, оон бүгү күжүгиттержи эжелекчилерге удур демиселче угаан, герман фашизмни болгаш япон империализмни ашкан болгаш делегейге төөгүлүг тилелдени хандырган. Дайын үезиниң аар-берге шылгалдаларының хунеринде Коммунистг партия улус-биле улам-на төрөлдөшкөн, калбак улус массалар-биле улам-на сырый харылашкан.

Дайын сөөлүндөгү чылдарда Коммунистг партия улус ажил-агының болгаш культураны катал тургузарына база улам ынай хөгжүлдерин бистиң чуртувустун ажилчы чоннарын хей-аыт кириген болгаш организацтаан, совет улустун чаагай чорунуң чайгылыш чок көдүрүшкүнү хандырган.

Бир-ай бодаалдыгың-коммунисттерниң дайынчы эвиледи болуп турар Коммунистг партия бодунун хүрээлени мога чокка быжыкчап, бодунуң массалар-биле харылазың улгатырып, бодунуң революстуг сөрмчилелин бедилди, улустун дайыннарын, буржуаз дедир төртүн-генинерин, бүгү делегей империализмниң агентилерни шитпирлиг сойгалал илередиң, дээлиндан тура тыртып, шүтүмчүлөдди болгаш бот-шүтүмчүлөдди дидими-биле калбартып турар.

Бистиң партияныстың бүгү ажил-чорудулазы улуска, ажилчы чоннарың революстуг энергияныга эң ханы бузурел-биле синиккеш, Партияны күжү—оон улус биле үзүктел чок харылаалында. Улустун күжү—оон партияны долгадыр сырый каттышканында.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партияның XIX съездизиниң шитпирлеринде, СЭКП ТК-ниң Пленумунарының шитпирлеринде коммунистг интилерди тургузушкунуңуң оруу-биле бистиң Төрзөн чуртувустун улам ынай бурунгаар шимчээшкиниң улуг программаны берген.

Шылгарангай иштики болгаш даштыкы политиканы чайгылыш чокка, шынчы боттаандырышаан, Коммунистг партия ажилчы ангының тараачыннар-биле эвилели, улустарың найралың быжыкчап, бистиң чуртувустун улам ынайгы чөсөктөлүшкүниң оруу-биле, бүгү совет кижилерин чаагай чорунуң үзүктел чок көдүрүшкүнүңуң оруу-биле апар чорур, бүгү делегейге тайбыны хандыраы дээш демисежип турар.

Коммунистг партия болза, Ленинниң ажалдап кылганы партияны амыдыралдык нормалары, партияны удуртулуңуң большевикки принциптерни чайгылыш чокка боттаандыраың бистиң бүгү кадрлары-нысты, партияны бүгү кезигүүнери өөредип турар.

В. И. Ленин болза, СССР-де социализмни тилелгели тургузушкунуң бүгү-делегейге уjur-дузалы кезээде демдегеп келген болгаш империализмни чурттарында революстуг болгаш национал хосталгалы шимчээшкиниң өзүлдөш демдеглөшөөш, бүгү делегейге коммунизмни херэениң тилелгезин долу идегеди илереткен. Төгүлүг хөгжүлдениң бүгү чорудулазы Ленинниң улуг идеяларын бадыткап турар.

Ленинизмниң тугу-лун алаанга улуг кыдат революция тилээш, Европаның болгаш Азияны элэн хей чурттарында улус-демократтыг тургузушкунуң келген болгаш быжыккан, капитализмни чурттарында революстуг шимчээшкин база колония болгаш хамаарылгалыг чурттарың калбак улус массаларың империализмге удур национал хосталгалыг шимчээшкин өзүп, калбарып турар.

Ленинизмниң улуг туунуң алаа-биле, тулушкунуңуңа канналган алдарың Коммунистг партияны удуртулузы-биле совет улус коммунизмни тилелгезинче бурунгаар, бузурелдиг чоруп оор.

Л. БЫЧКОВ,
төгү эртемнериниң кандидаты.

„Кызыл тараачын“ артель бедик дүжүт дээш демиселде

Бистиң колхозувус бедик дүжүт чедип алып

«Чуртка тараа бүдүрерин улам ыңай көвүдөдириниң дугайында база кур болгаш куруккан черлерин шингээдиң алырын дугайында» СЭКП Төп Комитединиң февраль-март Пленумунун төөгүлүг доктаалын бистиң колхозчуларыбыс бүгү совет улус-биле бир дөмей чакгыс эл-сеткилди хүдээп алгаш, ону амыралга ботандыраарының бүгү болдунар хемчеглерин чорудуп турар.

Чедип алырды белекел болза, бедик дүжүтү чедип алырынга онза чугула салышкын болур. Бистиң колхоз чаксы тарылганың белекелдерин баш бурунгаар хлнамчалыг дооскан.

Нийти хуралдың шийтпирин күүседир дээш эштер Дүдүкпен, Өктөк-оол, Серээ оларныкы удурткан 169 кижы составтыг бригадалары апрель 9-та хову турлагарже үйүшкен турган. Ол бригадалар 21 илирлиг айттар-биле баштайгы 5 хонукта 211 гектар черниң шыгын базырып илиртен. Илиртекчилер Ой-Карак, Өктөк-оол олар ажил нормазын хүн-бүрүдө 200—250 хуу күүседип турган.

Колхозчулар кыска хуусаада 8 километр 500 метр сугга бугазын кызып аштааш, ажылдада кириген. Аңаа ажылдап турган комсомолчу Дүдүкпеней, 60 харлык Сорү ирей бүдүрер ажил нормазын хүн-бүрүдө 300—350 хуу күүседип келген. Кыска үедө 150 гектар шөлге хәр мөңгөшкени чорутунган. Ийги хову бригадасы (бригадир эш Дүдүкпен) чепсек-херекселдер септееринге болгаш хар мөңгүлөр, шык базырар, ылангы буга кызып аштаар чорукка идепкейлиг ажылдаан болгаш 410 гектар шөлге чажар үрезиннерни эки шынарлыг кылдыр арыглап алган. Колхозтун бригадалар аразында шилчир кызыл тугу ол бригадала шилчир. Бригада болза, шилчир кызыл туку салбас дээш организастыг күш-биле ажылдап, хову ажилын шынарын бедидип турар.

Хову бригадаларында колхозчулар план эзугаар тус-тус суггарылга бугаларныкы ашталгазын дүрген доозар дээш күженишкениң ажылдап турар. Бистиң колхозта картофель, ногаа үрезиннери бүрүн бар. 5 ке-

шек чылымдага чери, 100 парник рамалары, 1000 хире ирик-өдөк саважыгаштар белекелетинген.

Колхоз бо чылын 938 гектар тараа культураларын тарыыр, аңаа хергерлээр 730 центнер кызылтасты, 430 центнер арбайны, 310 центнер суланы, 40 центнер чигетарааны чажар

Колхоз даргазы эш Сендажы

шмынарынга чедир белекелен. Бригадалар херек кырында 650 гектар тарылга шөлүнүң шыгын базырары биле оң илиртенешкенин дүрген доозар деп турар. Хову бригадасында Марзын-оол, Алдын-оол, Кертикпен эрткен чылын 30-30 гектар тарааның чайгы ажаалгазын, суггазын эки хандырып тургаш, гектар бүрүзүндө-не 18—20 центнер дүжүтү чедип алган. Олар ам ол-ла черлеринде өл-шык доктаалын, бо чылын оортан элбекшилдиң дүжүт өстүрүп алырынык өске-даа хемчеглерин кызымак чорудуп турар.

Бо чылым чаксы тарылганын кыска хуусаада бедик агротехникти негелде эзугаар эрттирер дээш колхозчулар организасты-биле ажылдап турар.

С. СЕНДАЖЫ.

Барыин-Хемчик районда

Час-даа келди, манзар эвес.
Чангыс-эптиг ону уткуул.
Тараалан чер чыл-ла бүрү—
Төрөөн ынак чуртувуска
Төтүнмес хөй дүжүт берзин!

Андарарын, илиртенээр саадатсынза,—
Алдын тараан дүжүт чеми эвээжей бээр.

Бистиң трактор бригадавыс

Барыин-Хемчик районда Кызыл-Мажалык МТС-тиң «Кызыл тараачын» колхозка ажылдап берип турар трактор бригадасы апрель ортан үезинде чаксы хову ажилынче үйүшкен турган. Ол үедө бээр трактористер үш трактор-биле эңир чылгы андартынган черлериниң шыгын базырып, илиртенешкенин үзүктелдир-бейн чорудуп келген.

Тракторист бүрүзү бодунуң хүлээлгезин эки билер, кажан ажылдың ээлчээ төнгөндө, тракторнун кир-довураан үргүлчү аштап каап, ээлчег ажылы хүлээп алган тракторист тракторнун моторун, өске-даа ажылдаар кезектерин чаап ап турар. Үчүтчик-заправщик кижиче хире кывар, чаар материалдар чарыгдатынганын түнөп санааш, бакче кывар чүүлду кудуп бээр болгаш чаар материалдарны хандырат.

Трактористер илиртенешкенин хүнде 18—20 шак дургузунда соксаал чокка үргүлчүлөп турар. Тракторист бүрүзү дүштеки чөмөнчүлүк үезинде безин тракторнун аңаа тургуспай турар. Ол үедө трактористиниң оркун прицепшик солуп, илиртенешкенин уламчылал турар.

Чаксы хову ажилын үезинде эки белекелдиң болуру болза, трактор бригадасынга шыгын чурум болур. Ынчангаш аңаа баш бурунгаар-ла кывар, чаар материалдарны, сугну четтири-биле белекел ап турар чорук бисте чакыл болган. Бистиң бригадала шак графиги-

биле ажылдаар арганы, илиртенээр черниң хемчээли, илиртенешкенин темпизин, техниктиг белекелге чеже шак хергерлетинерин ылап шын тургузуп ап турар бис. Баштайгы үш хүнүндө трактористер үш трактор-биле 310 гектар черниң шыгын базырган. Оон аңгыда колхозта ам 300 гектар черни шалыктын илиртен доозар деп турар бис. Тракторист эш Чөргүлдөй бир ээлчегде 56 гектар чер илиртенээр тургаш 70 гектар, эш Орус-оол 65 гектар черни илиртен турган. Бистиң бригаданың механизаторлары социалисттиг чарыштын хүлээлгелерин алган, кывар, чаар материалдар болгаш сүт дажыкчылары-биле аразында чарыш кылгаш, боттарынын сөзүн быжы-биле ээлеп турар.

Трактор бригадасында кывар, чаар материалдарны элээн хөй курлавыры бар. Бистер ону чаксы хову ажилынга чөп чарыгдар бис. Бистиң мурнувуста салдырган улуг харым-салгалыг сорулга болза, чаксы тарылганы кыска хуусаада бедик агротехниктиг деңгелге эрттирери болур. Ол сорулганы чедип алыр күүседир дээш күш-ажылдык бүдүрүкчүлүк улам бедидер бис. Бистиң трактор бригадасы ажылдап берип турар колхозунуң 1954 чылда элбекшилдиң дүжүт чедип алырынга улуг сонургалдыг.

С. ДАРЖАА,
трактор бригадасының бригадир.

Хову турлаанда партияның агитас-массалыг ажылдары

Колхозчуларнык материалдыг чаагай амдырал чуртталгазын уламна чаагайжылары дээш Коммунисттиг партиянык болгаш Совет чазактын хүн-бүрү сагыш салышкынын бистиң колхозчу тараабыларыбыс ханьзы-биле угаап билип турар. СЭКП ТК-ның сентябрь болгаш

Парторганизация секретары эш Сюр-оол

февраль-март Пленумнарынын шийтпирлерин эрестиг күүседир-биле бистиң колхозчуларыбыс болгаш механизаторларыбыс бедик көдүрүшкүнүг ажылдап турарлар.

Бедик дүжүтү чедип алырда, агитас-массалыг ажылдар улуг ужу-дузалыг, ССРЭ-ниң Дээди Советинге сонгулдалар хүнүндө ажылдап турган агитаторларны улам быжылгап, март айда партиянын бүгү кежигүннериниң хуралындан агитаторларныкы ажыл хуваалдазын таарыштырып, чаксы тарылга үезинде оларныкы чорудар лекция, беседа, номчулга тематика план кылган.

Чаксы тарылга эгелээри билек-ле партиянын агитация ажылдары колхозчуларнык ортузунга улам-на күштелди эгелээр. Колхозта 38 агитаторлар доктаамал ажылдап турарлар. Колхозчу тараабыларнык ор-

тузунга бүгү делегейниң байдалынын, сентябрь Пленумунуң шийтпирлериниң болгаш ногаа тарылгазын калбартырынык дугайында лекцияларны сөөлгү каш хонуктарда 8 удаа нойчаан.

Трактор болгаш хову бригадаларының төптөринде көргүзүп болгаш хүндүлөп самбыралары база агитаторлар доктаамал ажылдап турар. Хову турлагларда тарылганы 7—9 ажил хүнүндө бедик агротехниктиг кыска хуусааларда доозалыктар дээш ышкаш кыйгырылыг лозунгулар бар. Агитаторлар 39 удаа үнгөн. № 3 бригадала эш Бакчил 9 удаа, № 2 бригадала эш Саган-оол 7 удаа агитаторларны үндүргөн болгаш ажылда чедип алыр база чөптөстериң үргүлчү илередиң турарлар.

Колхозта партия организасты-ның органы «Шалыпчы» деп хана солуну бо аразында 2 удаа үнгөн. Оң редактору коммунист эш Сенди колхозчуларны күш-ажылче эңилдээр талазы-биле багай чөөс ажылдап турар. Колхозчуларнык болгаш механизаторларнык көргүзүлгелерин хүн-бүрү илередиң, ону хүндүлөп самбыразынга доктаамал үндүрер талазы-биле коммунист эш Хыраажык идепкейлиг ажылдап турар.

Трактор болгаш хову ажилының бригадаларының турлагларында солуннар, сеткүүлдер болгаш өске-даа чугула хергерлетинер литератураларныкы почтачы эш Чыртак-оол үзүктел чокка хандырып турар.

Социалисттиг чарышты бригадалар болгаш тус-тус кижилер аразында чарган. Оң түнелдин беш хонуктап үндүрерин организастаан. Партия организасты-ның социалисттиг чарышты калбартыр талазы-биле колхозта комсомолчуларнык болгаш аныктарнык күжүн ам-даа четпес ажылдап турарын айтыры чугула.

Колхозчуларнык, механизаторларнык ортузунга политиктиг ажылда күштелдирип тургаш, чаксы тарылганы кыска хуусаада, бедик агротехниктиг деңгелге доозары партия организасты-ның эң чугула сорулгазы.

М. СУР-ООЛ.

Чурукта: «Кызыл тараачын» колхозтун колхозчулары тарылга шөлүнүң суггарылга бугаларын арыглап турары.

Чурукта: Кызыл-Мажалык МТС-ниң трактору колхозтун тарылга шөлүнүң шыгын базырып илиртенээр турары.

Башкыга дузаламчы

География талазы-биле өөренип эрткенин хынамчалыг катаптаар

Совет школаның амдыралында эң харымсалгалыг үе—шиңгириниң болгаш доозарынык экзаменнери улам-на чокушулап олурар. Аңаа кым: башкы-даа, өөреникчи-даа эки белекелген болур, ол бедик түнелдерни чедип ап шыдаар дээрзин практика хөй удаа көргүскен.

География эртеми өске бүгү эртемип шыккан, тускай сорулгалыг болгаш бодунга тускай негелделдиң. Ол болза, өртемчөй бүдүжүн, ында нийтилед, бойдус амдыралын өөренип таныхар эртемнериниң бирээзи. География талазы-биле уругларнык өөренип эрткенин катаптаары, ыңчангаш биче эвес белекелди негээр апар.

Чаа материалды өөредир-биле чергелештир, географиянык катаптаашкыны планныг байдал-биле системалыг чорудар херек. География кичээлдериниң хөй кезин класска эртип турар болганда, өөреникчи школалаң дашкаар үнгөш, кичээлге чаа чүпү билгенин, кандыг чүпү эки шингээткенин, моон сонгаар чоғун чуңжүе кол кичээлге сала чогуурин ылап билген турар кылдыр, башкы кичээл чорудулгазын, катаптаашкыны методика талазы-биле шак ыңчаар организастаар ужурулуг. Чаа материалды өөредилгези-даа, өөренип эрт-

кенинги катаптаашкыны-даа чоруп турда, башкы кижиче кичээлди практиктиг ажил, боттуг амдырал-биле тудуш холбоога эрттирерин оралдажыры чугула, а оон башка теоретиктиг билги быжыг эвес, аңаа-ла эртенгеш шээжилээшкени болуп, экзамен үезинде долу, чиге харым бердинип шыдатынмас.

Ынчаарга эртемнериниң үндөзүнөри башкылаарынык методиказын чогадыкчы эзу-биле сайзыраңгайжылдып, педагогиктиг теориянык-практиктиг чаа-чаа дуржулгалар-биле улам-на байлашкыдып турар башкылар бистиң школаларымыста эвээш эвес. Олар башкылаашкыныга көргүзүп материалдарын, немелде литература-ларын чөп ажыллап, бойдусче, бүдүрүлгөже экскурсияларын чорудуп турарлар.

Чижээ, Кызылдың № 7 ортумак школаның география башкызы эш В. Пивторак «Венгрия» деп теманы класс кичээлинге катаптадып тургаш, шингээлгениң хыналдазын мынчаар организастаан: баштайкы нийти класска айтырыгын салган, ийи өөреникчиге бижимел-биле, ийи өөреникчиге аас-биле харылаптырыпшаан, бир өөреникчиге олудундан немелде харынын бердирип турар. Харылап турар өөреникчи бүрүзү картаны ажылгап турар. Башкы өөре-

никчилериниң харызын нийтизи-биле түнөп делгереңгейжитпешаан, Венгрияны дугайында допчу, билинги тайылбырын каттап берип, ук тайылбырын «Венгрия» деп журналдан алган немелде материал-биле база «Отонка», «Вокруг света» деп журналдарда парламентылгаан чүүлдерин допчулап болгаш чуруктар-биле үдөп турар. Башкы катаптаашкыны методика талазы-биле мынчаар шын чорутканын ачызында классык өөреникчилери теманы эки шингээдиң, кичээлдиң сорулгазы доладур күүсетинген.

Кызылдың № 3 ортумак школының география башкызы эш Л. Дятлова өөренип эрткен материалдарны катаптаашкыны база эки чорудуп турар. Ол башкы кичээлдиң сорулгазын өөреникчилерге шын угаатырып, катаптаашкын үезинде чүвөлөрүн аразында харылааларынык чыллааганнарын чүпү-ла мурунда билиндирерин оралдажып турар. Чижээ, «ССРЭ-ниң Европа кезинин барынын талакы районнары» деп теманы катаптадып тургаш, ССРЭ-ниң Европа кезинин барынын талакы районнарында көдээ ажил-агий чүге кол адыр болуп турары?» деп айтырыгын башкы өөреникчилерге салбышаан, ук теманы олар улам хандыр-

шыларын берген турзун дээш, эш Г. Пивторак өске-даа аязы-бүрү таарымчалыг арга-методтарын хергерлеп, тема бүрүзүнү катаптаашкынын бойдусче үнүшкүнүг кичээлдерге чорудуп турар. Ол сөөлгү хүнүндө өөреникчилери-биле Енисейниң ууну-га элээн каш экскурсияларын чорудуп, хемниң унун, сугнун тередиң, агымнык дүргенин, бир эрктен өске эрикке чедир калбаан, бо бүтүнү контрольдуг картага канчаар чүрүп көргүзерин, масштабтыг шугумнарын дузазы-биле Кызыл чоғунуң топографтыг картаның чогаалып тургузарың практикага өөредип эрткен.

Ынчаарга географиянык башкылаашкыны, ылангы өөренип эрткенинги катаптаашкыны хоорай болгаш область школаларында амдыга чедир-ле мурункузу ышкаш эзу барымдалаашкыны-биле эртип турарын демделгелейн барып болбас. География башкыларының элээн чамдык кезин кичээлдерин боттуг амдырал-биле холбаштарынын чүрүп билбес, агаарык чылгы, сугун, оон базымшынын ылап билбес, хөргүнүң составын, кур болгаш аңгыс черлерин танып билбес, үлетпүрдө болгаш көдээ ажил-агайда бүдүрүкчү күштерин билбес болуп турар.

Оң уламдан өөреникчилер классык планын безин саазынга тургузуп билбес, кылаштап азы аятыг эрткен орунун шын шыдышкынын чүрүп билбес, агаарык чылгы, сугун, оон базымшынын ылап билбес, хөргүнүң составын, кур болгаш аңгыс черлерин танып билбес, үлетпүрдө болгаш көдээ ажил-агайда бүдүрүкчү күштерин билбес болуп турар.

Программалыг материалдарны өөреникчилер ханьзы-биле шингээтсин, олар экзаменер үезинде долу хан-

шыларын берген турзун дээш, эш Г. Пивторак өске-даа аязы-бүрү таарымчалыг арга-методтарын хергерлеп, тема бүрүзүнү катаптаашкынын бойдусче үнүшкүнүг кичээлдерге чорудуп турар. Ол сөөлгү хүнүндө өөреникчилери-биле Енисейниң ууну-га элээн каш экскурсияларын чорудуп, хемниң унун, сугнун тередиң, агымнык дүргенин, бир эрктен өске эрикке чедир калбаан, бо бүтүнү контрольдуг картага канчаар чүрүп көргүзерин, масштабтыг шугумнарын дузазы-биле Кызыл чоғунуң топографтыг картаның чогаалып тургузарың практикага өөредип эрткен.

Ынчаарга географиянык башкылаашкыны, ылангы өөренип эрткенинги катаптаашкыны хоорай болгаш область школаларында амдыга чедир-ле мурункузу ышкаш эзу барымдалаашкыны-биле эртип турарын демделгелейн барып болбас. География башкыларының элээн чамдык кезин кичээлдерин боттуг амдырал-биле холбаштарынын чүрүп билбес, агаарык чылгы, сугун, оон базымшынын ылап билбес, хөргүнүң составын, кур болгаш аңгыс черлерин танып билбес, үлетпүрдө болгаш көдээ ажил-агайда бүдүрүкчү күштерин билбес болуп турар.

Оң уламдан өөреникчилер классык планын безин саазынга тургузуп билбес, кылаштап азы аятыг эрткен орунун шын шыдышкынын чүрүп билбес, агаарык чылгы, сугун, оон базымшынын ылап билбес, хөргүнүң составын, кур болгаш аңгыс черлерин танып билбес, үлетпүрдө болгаш көдээ ажил-агайда бүдүрүкчү күштерин билбес болуп турар.

Ындыг байдал Кызыл районун Бай-Булуң, Тадынык Межерей

Кочетов чеди чыл школаларында илэи-биле көстүп турар. Оң ужуру ол школаларнык география башкылары класс кичээлдерин амдыралдан хоорук, солун эвес байдалга эрттирип, өөреникчилерге практиктиг ажылдарны кылдыртпай, өөредилге материалдарынын коозун шээжилээшкенин чорудуп турарында.

Экзаменерге чедир, артык кыска хуусаада географияга өөренип эрткен биле материалдарнык эң быжырымчалыг катаптаашкыны шын организастаары ол эртемниң башкыларынык амгы чугула сорулгазы болур. География катаптаашкыныга кол кичээлге практиктиг ажылче, өөреникчилериниң кошкак шыңгээткен материалдарын катаптаарына хөй шакты чарыгдарынык, өөредилгезинге кошкак өөреникчилер-биле немелде кичээлдерин тускай расписание эзугаар шын организастаарынык утландыр салыр херек.

Материалдык шингээлгезин быжырымчалыг болдунар, тема бүрүзүн өөреникчилер медреселин-биле утаап билген турар кылдыр, катаптаашкыны школа чанынын участанга практиктиг ажил, бойдусче: шөлдерге, дагаларже, хемнер унунук, колхозтар бүдүрүлгезинче экскурсиялар-биле тудуш холбоога чорудары чугула. Бүдүн өөредилге чылында өөренип эрткен материалдарны катаптаашкыны мынчаар чорудар болза, өөреникчилер экзаменерге долу харылары бербешаан, ханы, быжыг билгени шингээткенин көргүзүп шыдаарлар.

М. ДРОБОТ,
башкыларың билги, мергезилин бедидер институттук методиза.

Делегейде болуп турар чоруктарнын допчулалы

Лондонга болгаш Париже Даллестин чугаалажышкынары

АКШ-тын күрүне секретары Даллестин Лондонга болгаш Париже чоруп, «Индий-Кыдатта байдалды дугайында болгаш ам болур Женева конференциясынын дугайында» Англиянын болгаш Франциянын даштыкы херектер министрлери Иден болгаш Бидо-биле чугаалажышкынары кылганын даштыкынын хей-ниитизи Каттышкан Штаттарнын вьетнам улуска утур дайынны калбартырыпче болгаш Барын Европанын хей-ниитизинин Индий-Кыдатка тайбыкы доктаадып тургузарын чедип алыр дээш өзүп турар негедделерин базарыкча угланган хемчеглеринин бирээзи кылдыр чөптүү-биле үелээш.

Каттышкан Штаттар сөөгү үенин ичинде Индий-Кыдатка дайынга бодуну киржилгезин күштөлдүрүп, ол районче ужуу-чүүлдү болгаш хей оларын шериг материалдарын, а ош ушкаш бодуну «тускай эртемниглер» бис деп хөдөлүп турар офицерлерин чоруткан. Даллес март 29-та болгаш апрель 5-те ажык чугаала-рынга Англиядан болгаш Франциядан олар АКШ-биле кады Кыдат Улус Республикага хамаарыштыр кыжанышкынын болгаш Кореяда агрессивияны чыгээ-биле Индий-Кыдатка уду «каттышкан хөдөлүшкүннөр» шурап кирер утканын утууланы кылдыр негезе. Ол баян болза, Женева чөвүлел хура-лында индий-кыдат айтырыгы тай-бын шийтирилеп таарыштырынын болдурбас дээр оралдажышкын кылдыр даштыкы хайгааракчылар-нын хей кезинге мычар билдинген. Быччалза-даа Даллестин бодуну «эвилелчилеринге» каржы ийишкы-ны Лондонга болгаш Париже соок хүлээп алышкына таарышкы-нын даштыкы парламта бижип турар. Англи болгаш француз ча-ктар боттарынын чурттарында хей-ниитинин хөөнөрин барымда-лаш, АКШ-тын чагырыкчы бөлүк-теринин туружу-биле чөптөзөрөй дугайын меделеп шыдаваанар. Бу талазында, АКШ-тын база өске талазында, Англиянын болгаш Фран-циянын чактарынын аразында Же-нева чөвүлел хуралының бдүүзүн-де тытпк келген чөвүлдээр Дал-лестин Лондонче болгаш Париже далажып чорутканынын чыдаганы болган.

Быччалза-даа «Нью-Йорк таймс» деп америк солдунуң дынаадып турарыдан алгаш көргө, Даллес Лондонга болгаш Париже «боду-ну» кыжанышкын политиказынга күштүү удураанышкынын» болду-ган болуп турар.

Лондонга Даллестин чоранынын соода чарлатынганы дынаадыда «каттышкан хөдөлүшкүннөр» дугайында чагыс-даа сөс чугалавайн турар. Кыдат Улус Республиканын адияга кыжанышкын-даа чок. Ба-рынын талакы күрүнелерин чагы-рыкчы бөлүктери делегейин хей-ниитизинин саял-ошанын херекке алырчыче улуу-биле албадалып ту-рары илден-дир. Быччалза-даа үстү-нде айтканын бөлүктөр Азияда бот-тарынын планнарындан ойталаан дээрн ол эвес-тир. Англиянын «Ман-честер газетин» солун чугаала-жышкынары үзінде Англиянын ча-заа «Даллестин күзөлдөргө хей чүүлдөр талазы-биле дүжүп берген» деп меделеп кылган. Мурнуу-Чөөн Азияга Согу-атлантика блогу че-редиг шериг эвилелин дугайында айтырыгы Англия өске сонургал-ды чурттар-биле көөрүңгө чөптө-рөшкөн деп чугалап турар дына-адыгын ол кезин англичаннарнын онза дүвүрээзинишкын хайныкты-рып турар. Даллестин Лондонга эк-келгени шериг эвилелин талазы-биле керээни төлөлөтүлө АКШ-ты, Англияны, Францияны, Австралия-ны, Чаа Зеландияны, Фиджинь-ни, Тайландыны, а ол ушкаш Индий-Кыдатка үш - чапч күрүнелери кириштирип турар.

«Нью-Йорк таймс» солунуң лон-дон корреспондентизи Мидлтон ды-наады чарлаан хун АКШ болза, Индий-Кыдатка болгаш бүгү бра-кы Чөөн-чүккө Каттышкан Штат-тарнын авантюристтик политика-зын деткири-биле англи казакты ке-дизде барып албадалып дээш ды-надыгын туманалчак болгаш то-даргай эвес домактарын ажылаа-рынга кордал салып турарын то-даргайлап бижээн. Чугаалажышкы-нарын түнөлдөргө дугайында Иденни илеткел кылганы общи-налар палатазынын апрель 13-деги шуугаазынын хуралынын үзінде лейбористтик оппозиция ол айыгды айтып турган. Чижээлээрге, чөөн үзөлдиг лейбористерин баштыкы Бивен мычар деп айтырган: «Иде-ния кылган меделелти Великобрита-ниянын улустарынын хей нуруузу-

нуң ханы таарынамас чоруун хай-ныктырар деп, чүе Иденге бил-дингир ирги бе? Ол меделел-чер болганга америк ийишкы-нага дүжүп беришкын кылдыр үнелетинер деп чүе ачаа билдингир ирги бе? Ол районда чамдык улус-тарга Европанын колониалдык эрге-лени дойнаштырар сорулга-биле Мурнуу-Чөөн Азияга Натону (Согу-атлантика керээзи—С. И.) тургуза-рынга дузалаарыс ол ушкашкыл деп ону мычар тайылбырлап болур бе?».

Дынаадык болза, «чөгуур байдал-дарын үзүндө чогуур хемчеглерин алырынын кандыр-бир быжык хү-лээлгези» болбай турар деп меде-лээринге Иден албадалыган. Иден өске айтырыгы харылашпастан, Англия болза, Индий-Кыдатка тай-быкы Женева чөвүлел хуралына чедип алыр деп азаан.

Даллестин Лондонга чугаала-жышкынарынын соон дарый Бивен «америк инициативаны Иденни доп-дараан хүлээп алырында ой-талашыныга» хамаарыштыр лей-бористтик партиянык удурулга ту-рунга удураанышкынын дем-дээ кылдыр лейбористерин парламент комитетинде бодуну үнериниң ду-гайын меделгези. Бивенниң боду-лы-биле алырга америк инициатива Ин-дий-Кыдатка тайбыкы чедип алы-рын кыжанышкына тургузуп ту-рар.

Америк планын Францияга база таарымча чокка уткан. «Пари Прес-Энтрансжан» деп буржуаз сол-дун ындыг аязылык эвилеге кир-жилге «Франциянын мурнунга ши-тирлетинери берге айтырыгы тургу-зуптар» болгаш Индий-Кыдатка дай-ынын «интернационалдык чарыга», тодаргайлаарга, ол дайынга АКШ-тын шуут чөптөктү киржилгезинге чедирип болур деп меделгези.

Даллестин Бидо-биле чугаала-жышкынарынын дугайында ме-делелде оң мурнунда таварылга-ларда ушкаш «талаларын Мурнуу-Чөөн-Азияга шериг эвилелин тур-гузарынын америк планын чугаала-жып көөрүңгө» чөптөзөрөшкөн ай-тып, оң-биле чегелештир «Индий-Кыдатка тайбыкы катип тургуза-рынга» чүткүлдүү-даа илереткенер. Меделел Лондон дынаадынга көөрдө оон-даа тодаргай эвес дома-ктарга тургустууган. Франциянын хей-ниитизи ол документини тодар-гай эвес чоруу улустуң Индий-Кы-датка тайбыкы таарыштырылганы че-дип алыр дээш өзүп турар негед-делерин мурнунга яныз-бүрү хевир-ли овузунар кылдыр арганы Фран-циянык чазаанга камгалап бээрине кордатынган дээрине бдүзүр ту-рар.

Лондонга болгаш Париже Дал-лестин чугаалажышкынары күш-түү туружундан америк политика Англияда болгаш Францияда быжык деткимче албай турарын көргүсөн. Ол чурттарнын чагырыкчы бөлүк-теринин ийи аны политиказы Фран-циянын деткимчесин ажылавайн ту-рар. Браккы Чөөн-чүккө байдалды чидилгендерин күзөп турар Кат-тышкан Штаттарга дүжүп бериш-кын улустар аразында дүшкүүлүк чуркту кошкадырынга илг бер-бес деп чүвени ам улустар билип турар.

Кошкак хөгжүлдөлг чурттарга бот-тук дузаламчы дээш

Каттышкан Нациялар Организа-циясынын экономикаг болгаш со-циал чөвүлелинге кошкак хөгжүл-делг чурттарнын экономикаг хөгжү-лдиниң дугайында айтырыгы тала-зы-биле нити дискуссия чаа доо-зулган. Ол айтырыг делегейин хей-ниитизиниң, ылангыя колониа бол-гаш хамаарылгалык чурттарнын улустарынын улуг кичээргейин бодуну хаара тудуп турары билдингир болгай. Экономикаг болгаш социал чөвүлелдин амгы сессиязынга ол эн чугула айтырыгы моон мурнунда чугаалажып көрүп турганы ушкаш, кошкак хөгжүлдөлг чурттарнын экономикаг хөгжүлдиниң дугай-ында айтырыгы көөрүнүң ийи аны удуранышкак хевир бар болуп ту-рары база дагын тодаргайы-биле илерези.

Каттышкан Штаттарнын төлээ-лери, Англиянын, Франциянын болгаш өске-даа колониалдык күрүнелери-нин оларын деткээр төлээлери Каттыш-кан Нациялар Организациязын кош-как хөгжүлдөлг чурттарда моно-полияларын туруштырын быжыг-ла-

рынга база дагын ажыгларын орал-дажып турарлар. Быччаарга чөвүл-елди дыкка хей кижигүнөриниң дет-кимчесин алган Совет Эвилелинин төлээлери ол чурттарга оларнын мурнунда туруп турар экономикаг бергелерин ууткаарынга илг бергип боттук дузаламчы көргүзери дээш савалдаан.

АКШ-тын төлээлекчизи Хатчис кошкак хөгжүлдөлг чурттарнын э-кономикаг хөгжүлдиниң чөптөзө-көлдөр... даштыкы капиталды ажы-гаарына азы бирингээр чугаалаарга ол чурттарга америк болгаш өске-даа монополияларын улам мыдайгы ханылаашкын күштөлдөргө «таарымчалык байдаларын» тургу-зарын саналдаан. Америк төлээниң «эми» херек кырында өлүмүг хорай болуп турарын билп алыры берге эвес. Кошкак хөгжүлдөлг чурттар-нын экономикаг хөгжүлдине кол моондак болза, ол чурттары эң хей ажык-кончааларын алыр дээш бедик хөгжүлдөлг капиталисттик чурттар-нын аграржы-чиг-эт берикчи кожу-нда кылдыр хуулдурган монополия-ларын күчүлөшкүн болуп турары билдингир болгай. Чижээлээрге, ал-банын сай-меделерин өзүгаар алырга Латин Америкада америк монополиялар 8 чылдар (1945—1952 чылдар) дүргүндө чүгө 2030 мил-лион доллар капитал салышкынны киргизе, оортан 5280 миллион дол-лар ажык-кончааны алган. АКШ-тын кошкак хөгжүлдөлг чурттарга хуу капитал салышкынарынын чүгө 20 хуузу болбаазырадыр үлөтүргө салдынганы илден. Америк монопо-лиялар боттарынын акша-хөрөнгө-лери чиг-этти тып болгаш үндүр сөөртүрүңе салып оралдажып, боттарынын мөлчүрү ап турары кү-рүнелерин индустриализацияны ө-ш-биле шаттык тургузуп турары билдингир болгай.

Америк экономикаг политика-нын уржуктарын боттарынын улустар-ын дүрүлгөзүңгө көрүп билген, экономикаг болгаш социал чөв-үлелди хей-хей кижигүнөри АКШ-ты саналдарынын таарымча чөгу-найтып турганар. ылангыя Индия-нын төлээни даштыкы капитал бедик ажык-кончааларын алырын бол-гаш кошкак хөгжүлдөлг чурттарны даштыкы монополияларын эрге-ажыктарына чагыртырын бодунуң сорулгасы кылдыр тып турар деп чугалаан. «Даштыкы капитал ажык-кончааларын алырын удурут-ла болдуруп турар» деп Пакистан-дын төлээлекчизи меделгези. Кошкак хөгжүлдөлг чурттарнын төлээ-лекчileri индустриализацияны болгаш көдээ ажыл-агый бдүрүлгезин кө-дүр сорулга-биле аграр реформа-ларын чорударына илг бээр-биле оларын улустарына боттук болгаш ак-сеткилдиг дузаламчы көргүзө-рин негезинер. Олар улустар аразы-га экономикаг кадэ ажылашылга дээш, бүгү күрүнелерин аразына салдыгың деп эргелиг калбак хөг-жүлдөш дээш саналдап турганар.

Оң-биле холбаштыр кошкак хөг-жүлдөлг чурттарнын экономикаг хөгжүлдиниң дугайында айтыры-нын талазы-биле Совет Эвилелинин туружун тайылбырлаан СССР-ниң төлээлекчизиниң экономикаг болгаш социал чөвүлелге саналы кайгамчык улуг сонургалды болдуруган. Ол ден эргениң болгаш бот-боттарына ажыктыг чоруктуң байдалына кошкак хөгжүлдөлг чурттар-биле сакдыгы хөгжүлдөлг Совет Эвиле-линин белини меделгези, туруштук өртктериниң үндөзүнине үр хуусаа-лы керээлери чарарын болгаш са-нажыгалары ол чурттарнын акша-ларынга чорударын саналдаан. Кош-как хөгжүлдөлг чурттарнын хөг-жүлдөзүн илг бээр сорулга-биле ол чурттарга үлөтүр дериглерин болгаш машиналарын хуусаазын уз-дып дузалаарына СССР-ниң белини дугайын ол меделгези. КНО-нуң техникаг дузаламчынын кал-бак программазында сан-хөө тала-зы-биле киржип турар Совет Эвиле-ли кошкак хөгжүлдөлг чурттарнын экономиказынын эң чугула адырла-рына техникаг дузаламчы көргүзө-риниң дугайында оларнын тодар-гай меделелдерин көөрүңе белини СССР-ниң төлээлекчизи чугалаан.

Кошкак хөгжүлдөлг чурттарнын экономикаг хөгжүлдиниң дугай-ында айтырыгынын экономикаг бол-гаш социал чөвүлел комитеди моон сонглар база көөр апарар. Совет Эвилелинин саналдары кошкак хөгжүл-делг чурттарнын хей-ниитизиниң калбак болгаш күзенчиг үнөлөдө-рин алган. Ол чурттарнын бот-тарынын национал экономиказын хөгжүдөр дээш дүрү өзүгаар күзө-лчүлдөрин Совет Эвилелинин деткээнин олар бедик-биле үнөлө-турарлар.

(СЭТА).

Великобританиянын Коммунистг партиясынын XXIII съездизи

ЛОНДОН. Апрель 16-да Баттер-сиян хоорай чагыргазынын бажы-кына (мурнуу-барын Лондон) ан-гли болгаш америк империализмге удур демиселдин, ажыкчыларнын чагыс-эви, атомнуг болгаш водород-тук чөптөктөрнө хоруудаары. Чөөн-чүк биле Барын-чүктүн аразына сакдыгы хөгжүдери дээш лозунгу-ларын ачаа-биле Великобритания-нын Коммунистг партиясынын XXIII съездизи ажиттыган.

Съездизи англи ажитчын шим-чээшкенин ветераны Великобрита-ниянын компартиязынын күсөсө-мунүк даргазы Уильям Галлахер ажиткан.

Съезд организастыг, редактор бол-гаш мандат комиссияларын согулп, компартиянын күсөсөмунүк оңдө-ну хүлээп алган.

Ооң соонда компартиянын чиягыне секретары Гарри Поллит политик-ти илеткел кылган.

Коммунистг партиянын амгы съездизи болза, англи улуска э-кономикаш дошкун кризис болгаш АКШ-тын политиказы-биле тургу-стунган дайынны аймылы кыжанып турар берге байдалга чыылган деп Поллит меделгези.

Англиянын иштики байдалын ап көргөш, Поллиттик чугалааны: ка-питалисттик үптөшкүн каян-даа эмгези дег мыдыг ажык болгаш мыт чок турбаан. 1952 болгаш 1953 чылдарнын бюджеттери улуг капи-талистерге 254 миллион фунт стер-лингиин белекке бериккен; улуг ка-питалдарнын орулга үндүрүүн куду-латкан; мычарага байк хуузуңуң хем-чээшлик бедиктен. Орук транспорту-нук болгаш металлургия үлөтүрү-ңүн национализастанган бдүрүл-гелерин капиталистерге дедир эн-деш бээрде, оларга миллион-миллион фунт стерлингиин белек кылдыр бериккен. Аренада телевирион бедикте-ни бажынаар элдерини орулгазын чылда 80 миллион фунт стерлинг кылдыр улгаттырыын хандырып турар.

Ол-ла хирезинде ажылчыннык бюджетинде аш-чеминиң өртөзө-үлгөткөн, ооң херегелдин кызырган. Дайын мурнунда херегел турган 10 фунт эйтти, чигирин болгаш сар-жагың орунга ам 7 фунт эйти, 8 фунт чигирин болгаш 6 фунт сар-жагың херегел турар апарган.

Чырдымышкынын херээ чө-гөңчиг болуп, чуртталганын бай-далы дорайтап турар. Англи теле-вирион бедиктеринге «херектик хөрөнгө-лери» казак тып айылавайн турар, ол-ла хирезинде дайынга бир чылда 1776 миллион фунт стерлингиин ү-дүрүп берип турар: ол сорулгага Англияда херээжен кижиги бүрүзү-ден, эр кижиги бүрүзүңден болгаш би-чини уруглар бүрүзүңден неделада 13 шиллинг 8 пенстерни тыттып ал ту-рар. Рента тудуп турарлар англи улустуң күш-ажылынын күсели-биле чылда 4 миллиард ажык фунт стер-линг хууларын болгаш ажык-конча-аларын ап турарлар. Ол хөрөгитен-герге берип турар кижиги бүрүзүңден эр, херээжени болгаш назы-хары хамаан чокка ап турар үндүттер чылда 80 фунт стерлинг болуп турар. Англиянын болгаш Уэльстин бай-далынын чартынын чөңчүк! хуузу ажыглар турар.

Барын үзөлдиг лейборист баш-тынар ам Англияда ангылык нити-лел чок дийип балдыкпач турар. Ол шуут меге-дир. Хөрөгитен-нер байырын үргүлчүлөп турарлар.

Улустуң амдыралынын байда-лында халдаашкын Англиянын э-кономикаг байдалынын бергезинде дийип турарлар деп Поллит чугаа-

лаан. Херек кырында улустан ап ту-рар ол бүгү чүүлдөр соок дайыны, колониалдык дайынарнын, хосталга дээш улустарнын демиселдин чыкча базар дээш бүгү делегейге чөптөктү күштерни тудуп турарын тежээп хандырырга, атлантикчи шериг эвилелинге Англиянын алган хүлээл-гелерин күсөдиринге эргежок чүгө-ла канчаар-даа аажок эидере чөптө-геленишкенини акшаландыраарына негетинип турар.

Колонияларын, мөлчүрү сөөлгү чылдарда онза күштөлгөн болгаш колониаларнын улустарынын ам-дыралынын байдалы көңүч баксы-раан деп Поллит айткан.

Ам үеде чорудуп турар политика Англияны хоозурадып турар деп Поллит меделгези. Ол политика Англияны америк империализм-биле болгаш долларнын тергидээшкени-биле холбаштырган. Ол политика быжык тайыныны магадылап турар европанын айыыл чогуңуң дугайында керээ чарар деп Совет Эвилели-нин чокта чаагы Берлин чөвүлел хурала үндүргөн саналдарында ой-талаар чорукка чедирген. Ол поли-тика Герман милитаризмни чөптө-лөзүңгө чедирген болгаш Англияны америк атомнуг бомбардирионик-терниң базасы кылдыр хуулду-рган. Ол оруктап оон ыдай чоруур Англиянын экономикаг, политикаг болгаш шериг талазы-биле өлүмгө чедире.

Быдыг политикага таарыммас чо-рук ажылчын шимчээшкенин бол-гаш улустуң бүгү көзөктерини иш-тинде өзүп турар. Тайбыкы, нацио-нал хамаарышпас чорукче, социал болгаш экономикаг депшилениң чаа политиказынче оруктап базым кылдыр арга Англияга ам үеде көң-чү эки бар болуп турар деп чүвени кижилер улам-на билп эгелеп ту-рарлар.

Оон ыдай Поллиттик меделгези болза, Англиянын политикаг бай-далында чаа чүе болза, барын үзөлдиг лейбористти баштынаардан ажыкчыларнын хоорлуп турары, боттарынын эргелери болгаш эрге-ажыктары дээш демиселдин дың-дып турары болуп. Консерваторлар-нын талазында америк импери-ализмниң мурнунга чангас удаа эвес дүжүп беришкенин, барын үзөлдиг лейбористтерин талазындаан деткимчени ап турар дүжүп бериш-кынгерге лейбористтик партиянын анаа кижигүнөриниң таарыммайып турарын Поллит айткан.

Чехословак-албани садыг дугуржулганын ат салганы

ПРАГА. Чехословакиянын теле-граф агентелиниң меделеп ту-рарын өзүгаар алгыра, Чехословак Республика биле Албани Улус Рес-публиканын аразында 1954 чылда барзан солчулганынын болгаш төле-вирлериниң дугайында дугуржулгага чокта чаа Прагага ат салдынган.

Чехословакия болза, Албанияга язы-бүрү станоктарын артык ке-зектерин, саазин үлөтүрүүнү кыл-дыларың, цементини, калбак демир-ни, калбак херегелдин баранынын болгаш химия үлөтүрүүнүң проду-циязын болгаш өске-даа чүүлдөрин бээр.

Албани болза, хром рудазын, че-холаны, асфальтын, тапкыны, ал-гы-кешти болгаш өске-даа чүүлдөрин Чехословакияге экспорттар.

Иштики политикага ажык-төлө-вири, ажыл чоктук талазы-биле ду-чаламчы, назылап кыраанынга, а-араанынга болгаш бдүрүлгеге азы дайынга ажыл кылып шыдаар чо-руун ышкынганына тыпсыр пенсия-ларын улгаттырар; өртктерин чия-гедир; чуртталганын тудуун көвөдө-дир; чырдымышкын талазы-биле депшилгени болгаш калык камгала-лыни экижидер; америк тергидээш-кинде Англиянын национал хамаа-рышпас чоруун болгаш американ-барыны Англияны шериг талазы-биле эжелээрнин соксадыр; кандыг-даа чурт-биле Англиянын сакдыга-лары эргезинге кандыг-даа кызыш-кын кылбазын, Малайянын, Кения-нын, Британ Гвианиянын улустары-биле болгаш өске-даа колониа улус-тар-биле сеткил-сагышты каттыш-тырар; бүгү-ле колониа болгаш хамаа-рылгалык чурттардан англи шериг-лерин үндүрер.

Ооң соонда компартиянын чиягыне секретары Гарри Поллит политик-ти илеткел кылган.

Коммунистг партиянын амгы съездизи болза, англи улуска э-кономикаш дошкун кризис болгаш АКШ-тын политиказы-биле тургу-стунган дайынны аймылы кыжанып турар берге байдалга чыылган деп Поллит меделгези.

Англиянын иштики байдалын ап көргөш, Поллиттик чугалааны: ка-питалисттик үптөшкүн каян-даа эмгези дег мыдыг ажык болгаш мыт чок турбаан. 1952 болгаш 1953 чылдарнын бюджеттери улуг капи-талистерге 254 миллион фунт стер-лингиин белекке бериккен; улуг ка-питалдарнын орулга үндүрүүн куду-латкан; мычарага байк хуузуңуң хем-чээшлик бедиктен. Орук транспорту-нук болгаш металлургия үлөтүрү-ңүн национализастанган бдүрүл-гелерин капиталистерге дедир эн-деш бээрде, оларга миллион-миллион фунт стерлингиин белек кылдыр бериккен. Аренада телевирион бедикте-ни бажынаар элдерини орулгазын чылда 80 миллион фунт стерлинг кылдыр улгаттырыын хандырып турар.

Оон ыдай Поллиттик меделгези болза, Англиянын политикаг бай-далында чаа чүе болза, барын үзөлдиг лейбористти баштынаардан ажыкчыларнын хоорлуп турары, боттарынын эргелери болгаш эрге-ажыктары дээш демиселдин дың-дып турары болуп. Консерваторлар-нын талазында америк импери-ализмниң мурнунга чангас удаа эвес дүжүп беришкенин, барын үзөлдиг лейбористтерин талазындаан деткимчени ап турар дүжүп бериш-кынгерге лейбористтик партиянын анаа кижигүнөриниң таарыммайып турарын Поллит айткан.

Оон ыдай Поллиттик меделгези болза, Англиянын политикаг бай-далында чаа чүе болза, барын үзөлдиг лейбористти баштынаардан ажыкчыларнын хоорлуп турары, боттарынын эргелери болгаш эрге-ажыктары дээш демиселдин дың-дып турары болуп. Консерваторлар-нын талазында америк импери-ализмниң мурнунга чангас удаа эвес дүжүп беришкенин, барын үзөлдиг лейбористтерин талазындаан деткимчени ап турар дүжүп бериш-кынгерге лейбористтик партиянын анаа кижигүнөриниң таарыммайып турарын Поллит айткан.

Гарри Поллит британ империа-лизмге колониаларнын улустарынын талазында өзүп турар удура-нышкынын база меделгези. Афри-када, Малайяда болгаш Вест-Индия-да колониалар чөптөзөрөшкөн-даа кысса, ол чурттарнын улустарынын национал хосталга болгаш хамаа-рышпас чорук дээш күштүү шим-чээшкенин олар сый шаап шыдавас-тар деп Поллит чугалаан.

Оон ыдай илеткелчи империали-стик лагерде чөвүлдөзүңгө болгаш ылангыяда АКШ-биле Великобрита-ниянын аразында чөвүлдөзүңгө деткимчени ап турар дүжүп бериш-кынгерге лейбористтик партиянын анаа кижигүнөриниң таарыммайып турарын Поллит айткан.

Индий-Кыдатка дайынны болгаш ам чорудуп турар өске-даа бүгү дай-ынарнын соксадыр дээш кампа-нияны идеякчидеринче Поллит кылгырган.

Моон ачаанда сорулгаларын чедип алыры дээш эрестиг хөдөлүшкүн-нерин кылыр деп ол кыйгырган.

Харысалгалы редакторнуң ораакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

АНЧЫЛАРГА ДЫНААДЫГ!

1954 чылда суг куштарынын болгаш эр куштарнын ЧАСКЫ АННААШКЫНЫН

Моон дараазында хуусааларда чөптөзөрөрин анын ажылынын кылдың бугу ачылгара дынаадып тур: Эр өдүрөктөрнө кастарын болгаш өске-даа суг куштарын чедип келгениден эгелээш май 25-ке чедир. Эр кара куштарын болгаш күртүлери май 15-ке чедир. Хорууру болза: тогдуктук, күшкүлдүң, торлаанын, апанактың бүгү хевирлериниң, кыс күртүлериң болгаш кара куштарын база өдүрөктөрнө часкы аннаашкыны.

Анын биледи чокка айнаарын хоруудаар. Айнаашкынын дүрүмөрин болгаш хуусаазын чөрчүп үрээрлерни харысалгага таварыштырар.

АНЧЫЛАР! Айнаашкынын дүрүмөрин болгаш хуусаазын сагынар, анын билеттерин шишип алынар, куштарны чагыры өдүрөрлер-биле демиселди чорудунар.

Ачнын ажылынын кылды. (СЭТА).

РЕДАКЦИЯНЫН АДРЕСИ: Кызыл, Шетиян улукчуру, бажын 7. ТЕЛЕФОНЫ: 3-62, харысалгалы редакторнуң ораакчызынын, харысалгалы секретарынын 3-63, провагада болгаш аглетица, бөлө азыл-агы, үстүр болгаш транспорт, чык каалыстарын, бухгалтерияны 4-98, иштики информацияны 3-85.